NEDJELJNI PLUS

NINA MAŽAR
uvrštena u odabir »Top 40 do 40 godina«

Na hrvatskom jeziku

Djelić istraživačkog rada Nine Mažar uskoro će se moći čitati i na hrvatskom jeziku. U pripremi je knjiga »Uvod u bihevioralnu ekonomiju« urednika Darka Polšeka i Koste Bovana u sklopu koje će biti objavljeno poglavlje koautora Nine Mažar i Dana Arielyja.

Naslov poglavlja je »Iracionalno nepoštenje: malo usklađenosti, malo kršenja«. Profesorica Mažar ističe da je to njezin najpoznatiji rad.

Poslovnoj škola Rotman u Torontu

NJEMICA LIČKIH KORIJENA PROFESORICA JE NA JEDNOJ OD NAJBOLJIH POSLOVNIH ŠKOLA – ROTMAN U TORONTU

Amoralni koriste trikove

Svi skandali u poslovnom svijetu, posebno s Enronom, bili su osnovni motiv za moj rad na moralu. **Pokušali smo shvatiti kako se pojedinci nose s iskušenjima da se ponašaju amoralno, a održavaju pozitivnu sliku o sebi. Ljudi rješavaju tu dilemu tako da varaju**, odnosno bivaju amoralni u malim količinama

Ivor BALEN

Mladi profesori su pod posebnim stresom, ali neki od njih uspijevaju nadmašiti starije kolege i osvojiti naklonost studenata. Odabir »Top 40 do 40 godina« prepoznaje ove zvijezde u usponu, predstavnike elitnih škola iz cijelog svijeta koji su se dokazali u znanstvenom istraživanju i nadvladali etiketu »zelenih profesora« u učionici. Ovim rečenicama portal Poets & Quants uvodi čitatelje u svoj odabir najboljih 40 profesora s poslovnih škola do 40 godina starosti, među kojima se našla Nina Mažar, Njemica iz Wiesbadena koja predaje na sveučilištima u Kanadi i SAD-u, a porijeklom je Ličanka iz Podlapače.

Nina Mažar je profesorica na katedri za marketing na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Torontu, poslovnoj školi Rotman, jednoj od najboljih i najviše rangiranih na svijetu.

Željela sam kemiju

– Ekonomski fakultet završila sam na sveučilištu Johannes Guttenberg u Mainzu u Njemačkoj, gdje sam diplomirala 1999. specijaliziravši se za marketing, informacijske sustave i ekonomsku politiku. Nikad nisam planirala studirati business, zapravo sam željela na kemiju, matematiku ili strojarstvo, ali čiste znanosti zahtijevaju doktorski stupanj za dobar posao, što sam shvatila kao previše ograničavajuće, a osim toga, nije bilo smjera kemijski inženjering blizu Wiesbadena. Tako sam završila na businessu i nakon nekog vremena shvatila da mi se to itekako dopada, kaže profesorica Mažar s kojom se može sporazumjeti kombinirajući hrvatski i engleski jezik. Put do SAD-a vodio je preko profesora Dana Arielyja, koji je u to vrijeme predavao na čuvenom MIT-u, poslovnoj školi Sloan i Johna Lyncha, na čijim je člancima temeljila svoju dizertaciju u Mainzu.

– Jednostavno sam poslala mail Danu ako ga mogu posjetiti na tjedan dana, on je rekao »da«, roditelji su mi dali nešto novca i odletjela sam u Boston. Nikad prije nisam bila u SAD-u, nisam znala što očekivati od MIT-a, bila sam totalno naivna po pitanju američkog visokog školstva... Sve u svemu, to je bilo dobro, jer inače možda ne bih imala hrabrosti poduzeti te korake. Nakon nekoliko dana na MIT-u shvatila sam da je to posbeno mjesto s puno pametnih ljudi, nastavlja profesorica Mažar, koja je kao gostujući student i asistent profesora Arielyja ostala na MIT-u, gdje je surađivala i s još jednim Hrvatom, profesorom Draženom Prelecom.

> Srećom, Europa mi ne može mnogo nedostajati jer dolazim najmanje dva puta godišnje, uglavnom u posjet bratu i prijateljima u Njemačkoj i ostatku obitelji i prijateljima u Hrvatskoj i Srbiji

Kako možete opisati moralno donošenje odluka, posebno u vrijeme ekonomske krize i čestih sukoba između businessa i ekologije?

– Svi ovi skandali u poslovnom svijetu, posebno s Enronom, bili su osnovni motiv za moj rad na moralu, zajedno s profesorom Arielyjem. Zaključili smo kako je teško moguće da su veliki troškovi za društvo prouzročeni samo »dvjema lošim jabukama«. Istovremeno, naime, prevladavajući broj ljudi voli misliti o sebi kao o poštenim ljudskim bićima. Naše istraživanje išlo je u smjeru da pokušamo shvatiti kako se pojedinci nose s iskušenjima da se ponašaju amoralno, a da u isto vrijeme održavaju pozitivnu sliku o sebi. Otkrili smo da ljudi rješavaju tu dilemu tako da varaju, odnosno bivaju amoralni u malim količinama, tako da im na raspolaganju ostaje cijela paleta trikova da se ne osjećaju krivima. Dakle, mogao bi postojati drugačiji, efikasniji pristup za smanjivanje amoralnog ponašanja od povećavanja kazni. Umjesto toga, ako kreirate okruženje u kojem će pojedincima biti teže da zavaravaju sami sebe, oni će manje posezati za amoralnim radnjama. Primjerice, na eksperimentu s jednim osiguravajućim društvom, zamolili smo ljude da prvo potpišu formular, a tek onda upišu kilometražu automobila, što utječe na cijenu premije. Na taj način oni su se obvezali na iskrenost prije nego što su došli u iskušenje, umjesto kasnije, kao inače, čime smo smanjili broj prevara.

Fascinantno područje

Što je to bihevioralna ekonomija i kako se može koristiti u svakodnevnom poslu?

– To je fascinantno područje i posebno u današnje vrijeme zanimljivo se njime baviti. Sve je počelo znanstvenicima kao što su profesori Herbert Simon, nobelovac Daniel Kahneman i Amos Tversky. U ovom trenutku nekoliko poslovnih škola je dodalo bihevioralnu ekonomiju među teme koje se mogu izučavati, a ja je predajem na Sveučilištu u Torontu. Kako je profesor Colin Camerer to definirao, bihevioralna ekonomija predstavlja ujedinjenje psihologije i ekonomije. Predviđa prihvaćanje činjenice da ljudi nisu razumna bića i da se često na predvidljive načine ponašaju iracionalno. Koriste se psihološke metode da se dođe do boljih predviđanja, kao i savjeta za ekonomsku politiku.

Američke poslovne škole su stalno među najboljima na svijetu. U čemu je njihova tajna?

– Vodeće škole znaju kako iskoristiti resurse i slobodu u istraživanju, čak i ako to ne vodi odmah do rezultata. Ključ je u kvalitetnim istraživanjima, a veoma se potiče interdisciplinarni rad i promišljanje. Također, pomaže im što se manje razmišlja hijerarhijski. Primjerice, čak i asistenti su sami sebi šefovi i ponekad imaju jednako, ako ne i više resursa na raspolaganju nego redovni profesori. Također, redovitim profesorom se ne postaje preko noći, profesori asistenti se moraju dokazati kvalitetnim publikacijama kroz šest do devet godina.

U Hrvatskoj imamo mnogo problema pri povezivanju sveučilišta s realnom ekonomijom. Kakvo je stanje po tom pitanju u Americi? Kakvo je stanje u Njemačkoj?

– Ne znam je li u Americi bolje jer nemam iskustva s hrvatskim sveučilištima, a moje iskustvo s Njemačkom je ograničeno jer sam od tamo otišla 2001. Ono što mogu reći je da u SAD-u i Kanadi vodeća sveučilišta imaju sjajne veze u poslovnom svijetu. U određenoj mjeri to i jest funkcija sveučilišta – da gradi i održava jake veze sa studentima za vrijeme studija, ali i nakon diplome. Studenti se identificiraju sa svojim edukacijskim ustanovama, vraćaju se na obljetnice, koriste škole za širenje poznanstava, doniraju im sredstva, vole zapošljavati studente škola koje su završili, dolaze kao gosti predavači... Također, istražni centri na sveučilištima koji pomažu tvrtkama primjenjuju najnovija znanja u zamjenu za praksu ili stažiranje pojedinih studenata, što je win-win situacija.

> Volim Hrvatsku, to je tako prekrasna zemlja. Uvijek govorim prijateljima u SAD-u i Kanadi da bi je trebali posjetiti

U kojoj mjeri su moderne tehnologije promijenile svijet marketinga? Kakav je odnos digitalnog i tradicionalnog oglašavanja?

– Mislim da je Big Data (velika baza podataka, op. a.) najvažnija riječ ovih dana. Konačno dolazimo do stupnja kada business može sjajno iskoristiti podatke koji se prikupljaju. Kada je riječ o marketingu, digitalna tehnologija učinila je sve mnogo bržim i globalno dostupnim. U određenoj mjeri, sada je lakše imati veliki utjecaj bez velikog budžeta. Na primjer, dovoljno je samo pogledati koje sve mogućnosti nude društvene mreže. Također, nešto utjecaja prebačeno je na konzumente, što može biti zastrašujuće po kompanije.

Pozitivno razmišljanje

Uživate li u životu u SAD-u i Kanadi? Koliko se razlikuje od Europe?

– Uživam. Srećom, Europa mi ne može mnogo nedostajati jer dolazim najmanje dva puta godišnje, uglavnom u posjet bratu i prijateljima u Njemačkoj i ostatku obitelji i prijateljima u Hrvatskoj i Srbiji. Na ovo pitanje se ne može odgovoriti bez generaliziranja, ali život u SAD-u, barem meni, mnogo je ispunjeniji obavezama nego u Europi. Mislim da ljudi u Europi imaju bolji balans između posla i privatnog života. U Kanadi mi se sviđa to što je ona negdje između. Naravno, volim kulturno i povijesno bogatstvo Europe, što je čini čarobnom. Istovremeno, ono što volim u SAD-u i Kanadi je njihovo pozitivno razmišljanje i poduzetnički duh. U Kanadi, primjerice, uživam u njihovoj otvorenosti i prihvaćanju ljudi iz svih faza života. To je sjajno.

Kako vam je u Hrvatskoj?

– Volim je, to je tako prekrasna zemlja. Uvijek govorim prijateljima u SAD-u i Kanadi da bi je trebali posjetiti i uvjeriti se sami: naši otoci, plaže, Plitvice... Dolazim svako ljeto provesti vrijeme s obitelji. Moji roditelji imaju kuću u crikveničkoj regiji na Jadranu i malu kolibu blizu Podlapače u Lici, otkud je moj otac. Blisku rodbinu imam u Lici, Zagrebu i Slavonskom Brodu. U Hrvatskoj uživam u prekrasnim prizorima, sjajnoj hrani, glazbi i, više od svega, okruženju strastvenih i dragih ljudi koji odišu toplinom. Voljela bih da stignem posjetiti više mjesta, ali kako mi je glavni cilj uvijek biti s obitelji, na kraju idem uvijek na ista.

Imate li kakvih poslovnih ili predavačkih planova u Hrvatskoj?

– Ne još. Ali nedavno mi je profesor Darko Polšek sa Filizofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu rekao da bi rado organizirali predavanje kada opet dođem u Hrvatsku. Uvijek sam spremna na razgovor ili predavanje, dokle god to može biti na engleskom.

Koji savjet biste mogli dati mladim Hrvatima po pitanju školovanja i poduzetništva?

– Važno je shvatiti da ništa u životu ne dolazi samo od sebe, odnosno da za sve treba jako mnogo rada i odgovornosti. Nadalje, treba imati hrabrosti napraviti nešto neobično i neočekivano i ne se obeshrabriti ako se ponekad čini da ste došli u slijepu ulicu i da nema rješenja. Moj primjer je tu najbolji, jedan običan e-mail kompletno mi je promijenio život. Treba biti znatiželjan, ali i skroman. Ako si motiviran i uložiš mnogo truda, u pravilu će se dogoditi dobre stvari. Ali treba pokušavati, jer bolje je pokušati pa doživjeti neuspjeh, nego uopće ne pokušati.

Film i reklame

Imate iskustva s filmom i produkcijom reklama. Je li to vaš hobi?

– To je bilo prije dosta vremena. Jednom bih voljela biti ponovo dio tog svijeta. Vidjet ćemo. U životu ima mnogo prilika. Nažalost, ne mogu ih sve iskoristiti.

DJEVOJČICA OBORILA SVE REKORDE S 239 PROČITANIH KNJIGA

Lektira je depresivna

Najviše volim **čitati o zmajevima, vilenjacima, fantastičnim bićima. Volim vesele i zabavne knjige, tužne izbjegavam**, a lektira je tužna, kaže dvanaestgodišnja Laura Lesjak

Ljerka BRATONJA MARTINOVIĆ

Imam mobitel, na fejsu sam, idem na YouTube, gledam spotove, ali puno manje od drugih

NAJČITATELJICA GODINE
učenica zagrebačke OŠ Ivana Merza

Dvanaestogodišnja Laura Lesjak, učenica zagrebačke Osnovne škole Ivana Merza, ni po čemu se ne razlikuje od svojih vršnjaka: vozi bicikl, rola s prijateljima, sluša »One direction«, matematika joj ide na živce, a u školi su joj najdraži likovni odgoj i veliki odmor. Po nečemu je ipak vrlo posebna djevojčica: više od svega, Laura obožava čitati. S čak 239 knjiga, koliko ih je pročitala u 2013. godini, proglašena je najčitateljicom godine Knjižnica grada Zagreba u kategoriji djece starije osnovnoškolske dobi, a oborila je i rekord u broju pročitanih knjiga u trinaest godina koliko se ovaj natječaj održava.

Laura u prosjeku pročita četiri knjige tjedno, voli fantastiku, a čita i na engleskom jeziku. Iako joj je čitanje glavni hobi, u svojoj sobi ne krije veliku kolekciju knjiga jer ih uglavnom posuđuje iz knjižnice.

– Najdraža mi je knjiga Eragon. Volim je jer ima zmajeva. Najviše volim čitati o zmajevima, vilenjacima, fantastičnim bićima. Volim vesele i zabavne knjige, tužne izbjegavam – otkriva mala čitateljica.

Izbjegava ekrane

Iako je pasionirani čitatelj, školsku lektiru ne voli čitati. »Depresivna je i tužna, a ja takve knjige ne volim, iako – kako nam profesori kažu – te knjige imaju pouku«, rezolutna je Laura. Zadnja lektira koju je pročitala bio je »Sretni kraljević«, koji »još nekako i može proći«, a najgora joj je lektira, kaže, upravo zbog tužnih tema bila Cankarova »Istina i ljubav«.

> Svi se čude da toliko čitam, ali su već prešli preko toga. Ne mogu to promijeniti, pa su prihvatili
>
> Laura Lesjak

S knjigom u rukama svakodnevno provede dva do tri sata, a vikendom često i cijeli dan odvoji za čitanje. Iako ima pristup svim tehnološkim napravama današnjice, od mobitela do kompjutora, tableta i TV-a, ova dvanaestgodišnjakinja ekrane izbjegava. Zašto je to tako, ne zna ni sama.

– Imam mobitel, na Face-u sam, idem na YouTube, gledam spotove, ali puno manje od drugih. Oni stalno vise na kompjuteru i mobitelu. I mene to zanima, ali me knjige zanimaju više – objašnjava Laura, koja ljetne dane na plaži provodi s knjigom, dok njeni prijatelji kartaju ili traže druge zabave. Zbog svog interesa za knjigom izaziva čuđenje okoline, ali su, kaže, ljudi oko nje tu danas nesvakidašnju činjenicu dobro primili.

– Svi se čude da toliko čitam, ali su već prešli preko toga. Ne mogu to promijeniti, pa su prihvatili – kaže Laura. Na poklon je kao najčitateljica dobila tablet koji će joj omogućiti da čita i e-knjige, ali su joj, veli, ipak draže klasične »papirnate« knjige koje osjeti u ruci.

U Laurinoj obitelji priznaju kako ne znaju recept kojim se dijete može motivirati na čitanje. »Nismo je poticali da čita, niti je imala primjer u nama. Ja čitam uglavnom ljeti, a ako uzmem knjigu navečer, padne mi na glavu. Preumorna sam za čitanje«, šali se mama Mirna. Jedino čime su pridonijeli Laurinom čitalačkom hobiju je donošenje i vraćanje knjiga za vrijeme ljetnih praznika. Ostalo Laura obavlja sama, još od prvog razreda kad ju je baka po prvi puta učlanila u knjižnicu. Počela je sa slikovnicama, a ubrzo ju je u knjizi našla najboljeg prijatelja.

Porazna statistika

Koliko je ova djevojčica različita od svojih vršnjaka u pogledu ljubavi prema knjigama, govore podaci PISA istraživanja, po kojima hrvatskim školarcima čitanje knjiga predstavlja gubitak vremena pa ga radije, baš kao i njihovi roditelji, provode na društvenim mrežama ili mobitelu. Čak 37 posto 15-godišnjaka u Hrvatskoj, prema istom istraživanju, čita samo kad mora, i to kraće od 20 minuta dnevno. Dobrovoljno čitanje uopće ne zanima 11 posto učenika, svaki četvrti učenik uopće ne čita knjige nevezane za školu, a svaki drugi učenik jednom mjesečno pročita knjigu koja mu nije u obveznoj lektiri. Svaki drugi 15-godišnjak s knjigom u ruci provede između 20 minuta i tri sata, a dulje od toga samo šest posto učenika.

Istodobno, pred kompjuterom dnevno više od dva sata »presjedi« svako peto dijete, pred TV-om njih 12 posto, a 11 posto djece za kompjuterom sjedi dulje od pet sati dnevno.

Da nade za knjigu unatoč tome ima, govori podatak da je Projekt »Najčitatelj godine« povećao interes za knjigu među tinejdžerima. U knjižnicu je učlanjen svaki šesti Zagrepčanin, lani je svakodnevno neku od zagrebačkih knjižnica posjetilo više od 10.500 posjetitelja, a u 2013. godini posuđeno je više od 2,7 milijuna knjiga.

Ne približava se kompjuteru

– Laura je pristup kompjuteru imala još u predškolskoj dobi, znala je igrati igrice, ali je to nije posebno zainteresiralo. Nikad nismo kontrolirali koliko vremena provodi za kompjuterom, a evo prođe i cijeli tjedan da se mu se ne približi – otkriva Laurina mama, te dodaje kako je u njenom slučaju jedina efikasna pedagoška mjera koja će Lauru natjerati da je posluša – zabrana čitanja.

D. KOVAČEVIĆ

Najdraža mi je knjiga Eragon. Volim je jer ima zmajeva